

Lokalhistorisk magasin

1/2007

TEMA: Museumsreformen og historielagene

Innhold

Lokalhistorisk magasin

er medlemsbladet til Landslaget for lokalhistorie. Magasinet er også meldingsblad for Landslaget og for Norsk lokalhistorisk institutt, som gir økonomisk og redaksjonell støtte til magasinet.

Landslaget for lokalhistorie er hovedorganisasjonen for historielagsbevegelsen i Norge. Organisasjonens formål er å vekke interessen for og øke kunnskapene om lokalhistorie og kulturvern og slik arbeide for å gagne lokal og nasjonal kulturarv og kulturvekst i det hele.

Norsk lokalhistorisk institutt er en institusjon under Kulturdepartementet. Instituttet skal gi råd og rettleiding til aktører innenfor lokal og regional historie. Det skal drive egen forskning og stimulere til forskning, og skal fungere som nasjonalt dokumentasjonssentrum for lokalhistorie.

Landslaget for lokalhistorie (LLH)

Sekretariatet, Institutt for historie og klassiske fag, NTNU, 7491 Trondheim, Tlf.: 73 59 64 33. Faks: 73 59 64 41.
E-post: jostein.molde@historielag.org
Internett: www.historielag.org
Bankgiro (DnB): 7874.06.15083
Bankgiro (Sparebank1): 4200.86.73823
Generalsekretær: Jostein Molde

Medlemskap i LLH koster 600 kr. for lag med 1–199 medlemmer; 900 kr. for lag med 200–499 medl.; 1200 kr. for lag med 500–999 medl.; 1500 kr. for lag med 1000 og flere medlemmer. For lag og fylkesledd uten personlige medlemmer og lag med bare livsvarige medlemmer og æresmedlemmer: kr. 900.

Norsk lokalhistorisk institutt (NLI)

Observatoriegata 1b, 0254 Oslo
Postboks 8045 Dep., 0031 Oslo
Tlf.: 22 92 51 30
Faks: 22 92 51 31
E-post: nli@lokalhistorie.no
Internett: <http://www.lokalhistorie.no>

- 4 Museumsreforma – utan rom for lokale eldsjeler?
- 6 Museumsreform i perspektiv
- 10 ABM og de frivillige
- 12 Kvalitetsreformenes tidsalder
- 14 Museumsreforma og Bardu historielag
- 16 Samarbeid mellom det frivillige og det etablerte kulturvernet
- 19 «Tordenskjolds soldater»
- 22 Museumsreforma og dei friviljuge
- 26 Steinkjerleksikonet.no
Et nettbasert byleksikon
- 28 Bred aktivitet
Brevik Historielag – 80 år
- 29 «Minnene fra våre forfedre»
Salangen historielag
- 30 Lokalhistorie i grenseland
Marker Historielag 30 år
- 32 Trofast
Gran Historielag 30 år
- 34 Formidabel innsats
Stange historielag 75 år
- 36 På lag med hele kommunen!
Tysfjord lokalhistorielag 25 år
- 37 Bok og skrift
- 39 Den norsk-amerikanske presses historie
- 41 Kuriøse hendelser
Ein fottur til Gøteborg i 1830
- 42 Fotografiet som kilde til lokal historie

Samarbeid mellom det frivillige og det etablerte kulturminnevernet

— om dokumentasjon av Bergens tekniske og industrielle historie

AV LISE JOHNSEN

I perioden 2002–2006 har museumsreformen resultert i en sammenslåing av museumsenheter. Fra 250 museer i 2002 til cirka 100 ved inngangen av 2007. Formålet med reformen er sammenslåinger som sikrer regionalt bærekraftige fagmiljøer og enheter som inngår i nasjonale nettverk. Målsetningen er en sektor som kan tilby kunnskap og opplevelse gjennom et bredt samfunnsperspektiv.¹

I denne konsolideringsprosessen vil det være avgjørende å få sikret et bredt samfunnsengasjement. Engasjementet fra andre aktører på kulturminnefeltet vil kunne bidra til en kvalitativt bedre kunnskaps- og opplevelsesplattform, være et supplement til de nasjonale nettverkene og sikre den nødvendige faglige bredden i tiden fremover. Museene har lang tradisjon med å være lokalt og regionalt engasjert. Privatpersoner, historielag, interesseforeninger, lag, organisasjoner og næringsliv bidrar ved arrangemen-

ter eller samarbeider på fast basis med museene. I disse gruppene finner vi også aktører som i sin tid tok initiativet til opprettelsen av museene. Samfunnsengasjementet og samarbeidet må ivaretas og videreutvikles inn i de nye museumsenheter og nasjonale nettverkene. Dette for å sikre et bredt samfunnsperspektiv fremover, og sist men ikke minst for å sikre den kunnskapen som aktører innen det frivillige kulturminnevernet ivaretar.

Teknikk og industri i Bergen

I 2002 var hele 40 av 51 samlinger i Bergen av teknisk og industriell karakter forvaltet av private. Dette var private samlere som gjennom organisasjoner, foreninger, stiftelser, bedrifter, kommunale etater eller på eget initiativ hadde samlet inn gjenstander fra eget eller andres arbeidsliv. Gjerne ut fra en interesse for et bestemt fagområde, som hadde resultert i at de hadde bygget opp samlingene.

Bergen kommune tok initiativet til å opprette en konservator for Bergens tekniske og industrielle historie. Tiltaket var ment som et løft for det frivillige kulturminnevernet og var først og fremst et tilbud til private samlere som forvaltet såkalte ubemannede samlinger. Gjennom *Museumsplan for Bergen kommune*, 1999, fikk *Norsk Trikotasjemuseum og Tekstilsenter (NTMT)*, i dag en enhet ved *Museumssenteret i Salhus*) ansvar for felleskonservatortjenesten. NTMT var da det eneste etablerte museum i Bergen med et teknisk og industrielt fagfelt. En egen konservator for disse samlingene var et etterlenget tilbud og en kjærkommen gavepakke til aktørene på feltet. På den annen side fikk Bergen kommune en mulighet til å få en bedre oversikt over feltet og anledning til å sette teknikk og industri på dagsorden gjennom konkrete tiltak. Dette var et fagfelt som hadde vært forsømt av museene. Tjenesten er i dag et tilbud ved Museumssenteret i Salhus (MiS), konsolidert 1. juli 2004, og har fra 2002 og frem til i dag opprettet kontakt med 45 samlinger, fungerer som rådgiver i enkeltsaker, tilbyr kurs/seminar og fungerer som prosjektkoordinator.

Kartleggingen fra 2002 viste at hele 80% av samlingene av teknisk og industriell karakter i Bergen, var forvaltet av aktører innen det frivillige kulturminnevernet. Et samarbeid mellom det frivillige og det etablerte kulturminnevernet var med andre ord en forutsetning for å kunne få til en tilfredsstillende dokumentasjon og sikre den nødvendige bredden innen kunnskapsfeltet. I løpet av kartleggingsperioden skulle det også vise seg at utfordringene hos de ulike

FIG. 1: SAMARBEID MED PRIVATE SAMLERE

Samling	År
Bergen Industrihistoriske Forening og Museum	2005, 2006, 2007
Bergen Brannhistoriske Stiftelse	(2005) 2006, 2007
Museumsgruppen i Nera	2005, 2006, 2007
Norsk dykkehistorisk forening	(2005) 2006, 2007
Elektroavdelingen ved Bergen Tekniske Museum	2006, 2007
Tinnsoldatmaker ved Bergen Tekniske Museum	2006, 2007
Bergen Bedriftshistoriske Forening	2006, 2007
Forening Norsk Kystradio Museum	2006, 2007

samlerne ofte var sammenfallende. Samlerne mente selv at det hastet å få sikret gjenstandsmaterialet, kunnskapen om bruken av gjenstandene og fortellingene om menneskene bak. Spørsmålet var hvordan denne kunnskapen kunne sikres og formidles på en tilfredsstillende måte.

Primusprosjektet

Høsten 2004 opprettet MiS en felles database for dokumentasjon av de ubemannede samlingene. Registreringsprogrammet Primus åpnet for å legge inn informasjon i tekst- og billedform på databasen. Informasjonsskriv om *Primusprosjektet* ble sendt ut sammen med en invitasjon til informasjonsmøte om prosjektet i januar påfølgende år. I 2005 og 2006 valgte åtte samlinger å benytte seg av tilbudet (Se fig.1).

Databasen og programvaren vil kunne brukes for å sikre informasjon i form av kunnskap om verktøy, arbeidsteknikker og prosesser og fortellinger og anekdoter fra arbeidsliv. I første omgang vil deltagerne få oversikt over samlingene sine og våren 2008 vil databasen tilrettelegges for søk over Internettet.

Ringvirkningene av en samlet kunnskapsbank er flere. På sikt skal databasen kunne brukes av alle med interesse for teknisk og industriell historie, som søker informasjon og som ønsker en oversikt over private aktører innen feltet. Denne kunnskapen kan danne grunnlag for ulike forsknings- og formidlingsprosjekt. På lang sikt kan databasen også bli et redskap som gir oversikt over flere samlinger innen samme felt: teknikk og industri i lokal, regional og nasjonal sammenheng. En oversikt over løse kulturminner i det frivillige og etablerte kulturminnevernfeltet, innenfor et avgrenset fagområde, kan også bidra til en fornuftig kulturminneforvaltning og en samordnet innsamlingspolitikk lokalt, regionalt og nasjonalt.

Museene har etablert redskaper for dokumentasjon av kulturarv. På den annen side har de private samlerne opparbeidet spesialkompetanse innen samlingens fagfelt. Kompetansen samlerne ivaretar, er verdifull for å gi bredde til dokumentasjonen av et fagfelt og for

å tilføre historieskrivingen en personlig dimensjon. Gjenstandssamlingene kontekstualiseres gjennom de personlige fortellingene. Samarbeidet i Primusprosjektet består med andre ord i å sikre seg den kompetansen samlerne ivaretar, å gi deltagerne en innføring i de ulike trinn i dokumentasjonsprosessen og gi dem en opplæring i registreringsprogrammet Primus.

Erfaringer og veien videre

Erfaringene vi har gjort oss så langt er udelt positive. Utfordringene fremover vil være å sikre den tette kontakten med deltagerne i prosjektet, å kunne tilby

Bildet øverst: Registrering av gjenstandsmateriale i private samlinger, ved MiS høsten 2004, arrangert i samarbeid med Gamle Bergen (Bymuseet i Bergen). Foto: Torunn Lunde. Bildet nederst: Kurs i konservering av metall, ved MiS høsten 2006, arrangert i samarbeid med Norsk Folkemuseum. Foto: Lise Johnsen.

opplæring tilpasset den enkeltes behov, følge opp planer, tilby interessante og nyttige kurs- og fagseminar. For hvordan holde motivasjonen for dokumentasjon ved like i tiden fremover?

For å kunne møte den enkelte deltagers behov på en tilfredsstillende måte er det avgjørende å få så god oversikt som mulig i forkant av et samarbeid. I planleggingsmøter får man kjennskap til

FIG. 2: SAMARBEID MED KULTUR- OG UNDERVISNINGSPROJEKTER

Tiltak	Samarbeidsparter	År
Seminar: Registrering av gjenstandsmateriale i private samlinger	Museet Gamle Bergen v/ Marit Roer og Gunn Nordal	Høst 2004
Seminar: Digital registrering	MiS v/Elin Jeppesen Bergstrøm og Lise Johnsen	Høst 2004
Seminar: Preventiv konservering	Bergen Kunstmuseum v/ Anne Grethe Slettemoen MiS/Tekstilatelieret v/ Inger Raknes Pedersen Tromsø Museum v/ John Hansen Senter for konserveringsarbeid i Rogaland v/ Eirik Aarebrot	Høst 2004
Informasjon om primusprosjektet	MiS v/ Lise Johnsen	Vår 2005
Seminar om registrering av foto i Primus	Fotoverntenesta i Hordaland v/ Anne Aune	Vår 2005
Individuell innføring i merking	Mari Tschudi Madsen (Teknisk konservator på tregjenstander)	Høst 2005
Individuell innføring i Primus	MiS v/ Elin Jeppesen Bergstrøm og Lise Johnsen	2005
Individuell innføring i lagring av digitale billedfiler	Fotoverntenesta i Hordaland v/ Anne Aune	Vår 2006
Individuell innføring i registrering av gjenstandsmateriale i private samlinger	MiS v/ Lise Johnsen	Vår 2006
Introduksjonskurs i intervjuing	Seksjon for kulturvitenskap ved IKK (UiB) v/ Bente Alver og Eli Kristine Hausken	Vår 2006
Seminar: Arkivkunnskap	Bergen byarkiv v/ Terje Haram og Knut Geelmuyden Hordaland fylkesarkiv v/ Egil Nysæter	Vår 2006

den enkeltes kunnskaper med registreringsarbeid generelt, digital registrering spesielt, kjennskap til og erfaring med elektronisk databehandling, tilgang på egnet arbeidsstasjon, teknisk infrastruktur og hvordan forholdene hos deltageren står til de tekniske anbefalinger som tilrådes.

Faktorer som er avgjørende for at databasen blir brukt av deltagerne er knyttet til *tett oppfølging*: 1) informasjonsmateriell om registreringsarbeid generelt, 2) opplæring i gjenstandsregistrering og oppfølging av deltagerne ved merking av ulike materialtyper, 3) innføring i digital registrering – gjenstandsmodul, 4) innføring i lagring av digitale billedfiler, 5)

halvårsplaner utviklet på felles planleggingsmøter mellom MiS og registrator, 6) ukentlige arbeidsmøter i startfasen, 7) månedlige arbeidsmøter når registrator er trygg på rutiner ved registreringsarbeidet, 8) kontinuerlig e-post og telefonkontakt med evaluering av utførte registreringer, 9) informasjonsmateriell om preventiv konservering og oppbevaring av museumsgjenstander, 10) generelle museumsfaglige råd vedrørende rutiner f.eks. ved flytting av gjenstander, utlån med mer, 11) seminarrekker som setter fokus på registrering, digitalregistrering, fotoregistrering, fotobevaring, preventiv konservering, materialkunnskap, arkivering med mer.

Seminarene er i utgangspunktet et tilbud til de ubemannede samlingene, men vi har også valgt å invitere bemannede samlinger, dvs. museumsansatte. Det er viktig at de private samlerne får etablert møtesteder, men det er også viktig å bidra til å etablere møtesteder hvor samlere kan komme i kontakt med arkiv, bibliotek, museum og øvrige kultur- og undervisningsinstitusjoner innen det etablerte kulturlivet. God kommunikasjon, høy frekvens på arbeids- og evalueringsmøter samt kontinuerlig oppfølging og opplæring, er ryggraden for å videreutvikle samarbeidet i årene som kommer. Vi tror at i samarbeidet fremover vil det være avgjørende å ha en god kontakt med deltagerne ved å holde på de arbeidsrutinene som er etablert og utvikle de nye møtestedene.

Etablering av felles møtesteder mellom de private samlerne, men også mellom dem og de etablerte museene, er en rolle de nye konsoliderte museumsenheter forsterkes det faglige tilbudet til publikum, og i samarbeid med det samme publikumet kan de nye museumsenheter dra veksler på etablerte nettverk innen det frivillige kulturlivet. Som sagt kan en bruk av dette engasjementet være med å bidra til en kvalitativt bedre kunnskaps- og opplevelsesplattform, og være et supplement til de nasjonale nettverkene som sikrer den nødvendige faglige bredden i de nye konsoliderte enhetene.

Lise Johnsen er felleskonservator ved Museumssenteret i Salhus.

Norsk Skogfinsk Museum

Den 14. desember 2005 ble Norsk Skogfinsk Museum opprettet på grunnlag av en avtale mellom Gruetunet Museum, Finnetunet, Austmarka Historielag og Åsnes Finnskog Historielag. En formell godkjenning som stiftelse er ennå ikke på plass, men styret regner med at det vil skje om kort tid. Først da kan de motta statlige og fylkeskommunale midler og ansette en museumsleder.